

zásady soukromokapitalistického hospodaření, avšak poskytující spoluúčast na rozhodování místním obyvatelům a jejich reprezentantům, se v praxi osvědčila lépe než konzervativní vládou fedrované společnosti pro přestavbu, místní občanskou participaci namnoze obcházející. Darke přitom nezastírá, že spolupráce partnerů ve zmíněných místních sdruženích není vždy hladká, a podnikatelské kruhy nejsou příliš agilní ve sledování sociálních (redistributivních) cílů transformačního programu.

Z rozboru širších mezinárodních a národních souvislostí a alternativních "scénářů" jejich budoucího vývoje vycházelo několik sdělení zařazených do bloku věnovaného plánování rozvoje měst a regionů za působení tržních mechanismů. G. Gorzelak (Varšava) se soustředil na důsledky různých alternativ mezinárodního ekonomického postavení Polska pro regionální ekonomickou strukturu a na dilemata jejího politického ovlivňování. Za nezbytné pokládá uplatnění integrovaného přístupu respektujícího územní i odvětvové aspekty v jejich provázanosti, namísto dosavadního podléhání úzkým sektorovým zájmům, které se prosazovaly na úkor zájmů regionálního a místního společenství, např. pokud jde o životní prostředí. V ekonomické sféře vyžaduje dlouhodobý celonárodní zájem přejít od dosavadní politiky podpory slabých regionů spíše k podpoře slibných silných regionů.

I. Jorgensen (Aalborg) sledující poválečný vývoj regionální politiky v Dánsku, došel k pesimistickým závěrům, pokud jde o důsledky přechodu od sociálně motivované k individualistické a tržními mechanismy ovládané politice pro zachování regionální identity a (až dosud víceméně) rovnovážný rozvoj jednotlivých oblastí. Přednáška vyústila v emfatické přihlášení se k tradičním zásadám dnes opouštěného skandinávského socialistického modelu.

Širším, až světovým pozadím změn probíhajících ve střední Evropě se zevrubně zabýval také příspěvek J. S. Dangschaty z Hamburku. Globální ekonomická transformace zahrnuje radikální změny profesní struktury, vede k poklesu celkové zaměstnanosti, k prostorové polarizaci hospodářského

rozvoje, s leckde tíživými lokálními a regionálními důsledky (nezaměstnanost, příkré rozdíly v úrovni příjmů, segregace v bydlení aj.). V politické sféře je tento proces provázen oslabováním státních regulačních zásahů, decentralizací, zvýšenou kompetencí a odpovědností místních společenství za vlastní rozvoj. V ČSFR čeká obce těžká úloha nalézt pro sebe neobsazenou tržní "niku" ve zvýšené mezinárodní konkurenci.

Problematicke životního prostředí měst jako hlavnímu tématu se věnovalo několik sdělení; předmětem pozornosti nebyly ovšem ekologické charakteristiky jako takové, nýbrž spíše lokálně politické mechanismy jejich ovlivňování. Prof. G. Enyedi (Budapešť) analyzoval postavení hlavních aktérů na této scéně v Budapešti - ministerstva životního prostředí, místní správy ústřední a obvodní, soukromých podnikatelů a občanských ekologických hnutí. Zajímavé bylo konstatování relativně slabé pozice prvního z výše uvedených. Také O. Janickij z Moskvy se zabýval strukturou a motivací aktérů na místní politické scéně, působících v oblasti ekologických aktivit. Pozornost vyvolávají zejména posuny, které v této konfiguraci nastávají v důsledku nejnovějších politických změn v politickém systému v Rusku. Z hlediska péče o kvalitu životního prostředí není současná situace nijak příznivá: zainteresovanost obyvatel měst je oslabena starostmi o ekonomické přežití domácností, a mnozí z intelektuálů, kteří představovali nejaktivnější jádro občanských hnutí, se věnují politické kariéře.

Bohatě obsazený blok přednášek věnovaný regeneraci měst zahájil prof. D. Donnison z Glasgowa přehledem hlavních principů regenerace, odvozených ze zkušeností v britských městech. I když národní, ba mezinárodní hospodářské faktory mají hlavní vliv na osudy jednotlivých měst, správnou místní politikou lze dosáhnout podstatného omezení nepříznivých dopadů ekonomického úpadku. Politiku je třeba zacílit zejména na "novou chudobu" - vrstvu obyvatel dlouhodobě, ba celoživotně vyřazených z ekonomické aktivity. Jednotlivé nepříznivé dopady hospodářského úpadku města nutno řešit zároveň v jejich provázanosti, nikoli separátně (bydlení, životní prostředí, nezaměstnanost, nekvalifikovanost atp.); nejdůle-

žitější je ovšem vytváření pracovních příležitostí (včetně veřejných prací) a rekvalifikace, přizpůsobené charakteru daného sousedství. Zdůraznil důležitou úlohu sociálního pracovníka informujícího o různých možnostech podpory a napomáhajícího k jejich využití.

O hlavních problémech komplexní regenerace měst v ČSFR referoval M. Baše; sociálním aspektům problematiky věnoval pozornost M. Turba (Praha). Z. Ryšavý (Praha) sledoval peripetie dosavadního demografického a ekonomického vývoje Českolipska a popsal úskalí, před nimiž oblast stojí následkem omezení jaderné těžní produkce. Identifikaci problémových průmyslových regionů v ČSFR se věnoval M. Illner (Praha).

Dva příspěvky se zabývaly speciální problematikou bydlení. Přednáška V. Cepla z Prahy, tlumočená P. Frischmannem a soustředěná na zásady a přednosti plného uplatnění principů tržního hospodářství v bytové sféře, zaujala absencí větších starostí se sociálními dopady takto orientované bytové politiky. Ty byly naopak v popředí pozornosti v příspěvku E. Kaltenbergové-Kwiatkowské (Varšava) o problémech bydlení v současném Polsku, zvláště v souvislosti s očekávanou privatizací domovního fondu. Velmi zajímavé byly údaje o podílu nájemného v celkových příjmech a vydáních v domácnostech s různými charakteristikami úrovně bydlení. O úpadku vnitřních částí Dublinu a stoupající nezaměstnanosti (až 20 %) v důsledku hospodářské regrese referoval A. MacLaran. E. Preteceille (Paříž) hovořil o nových tendencích k sociální prostorové segregaci, které se v poslední době projevují v pařížské aglomeraci v souvislosti s globálními procesy deindustrializace, diferenciace a polarizace ve vývoji jednotlivých francouzských regionů. Do městského centra se stěhuje majetná vrstva profesionálů (gentrifikace), vytlačující tamější chudší obyvatele do dělnických předměstí na východ od Paříže.

Sociální souvislosti a dopady byly akcentovány i v některých příspěvcích třetího bloku věnovaného problémům vztahů mezi trhem, plánováním a rozvojem měst. J. Ladányi (Budapešť) se soustředil na iden-

tifikaci sociálních subjektů, které na transformaci hospodářského systému v Maďarsku nejvíce doplatí ("losers"). Tuto "novou chudobu" lokalizuje do zemědělských oblastí na východě a jihovýchodě země, do drobných obcí bez kloudné infrastruktury, a do některých částí Budapešti, kam se soustřeďuje chudé, zejména romské obyvatelstvo z venkova.

S. Villadsen a O. W. Andersen (Roskilde) se zamýšleli nad situací v sociálních službách na pozadí trendu k privatizaci a marketizaci, který se stále silněji uplatňuje v západoevropských zemích, v nichž byla až donedávna úloha státu velmi výrazná. V typologii organizací poskytujících sociální služby upozornili zejména na organizace smíšeného typu, v nichž se nyní v různé kombinaci uplatňují prvky občanské svépomoci, samosprávy i státní (tj. hlavně finanční) účasti. (V diskusi k přednášce uvedl D. Donnison jako optimální model řešení vztahů mezi soukromým a státním poskytováním služeb takový postup, při němž místní správa, z pověření samosprávy tlumočící potřeby a požadavky obyvatel, zadává poskytování služeb několika vzájemně si konkurujícím soukromým podnikatelským organizacím, přičemž na úhradě nákladů za služby participuje stát.)

K výrazněji sociologicky (a teoreticky) zaměřeným příspěvkům předneseným na semináři, jehož tematika byla převážně sociálně "aplikační" povahy, patřila především studie C. Pickvance (Canterbury) obsahující typologii občanských hnutí v západoevropských a bývalých socialistických zemích, s důrazem na rozbor jejich vztahů ke státu a lokálním politickým subjektům. Obdobného rázu byl také již citovaný příspěvek O. Janického (Moskva), který se zabýval strukturou a motivací aktérů činných v oblasti ekologické aktivity na místní politické scéně v (dříve) sovětských městech.

S. Montin a J. Olsson (Örebro) vyšli ve společné přednášce o "řešení problémů v dynamické společnosti" z rozboru složitých rozhodovacích procesů v moderní, rychle se proměňující společnosti, v níž tradiční modely vztahů mezi centrem a lokalitou, politickým a ekonomickým, veřejným a soukromým ztrácejí dřívější interpretační hod-